

TAKARMÁNYGAZDÁLKODÁSUNK IDŐSZERŰ KÉRDÉSEI

VÁNCSA JENŐ

miniszterhelyettes

Mezőgazdasági és Élelmezésügyi Minisztérium

Az Állattenyésztők Társasága időszerű és állattenyésztésünk szempontjából rendkívül fontos napirendet tűzött a Tudományos Napok rendezvény-sorozata elé; a takarmánygazdálkodás és takarmányozás kérdéseit.

Engedjék meg, hogy előadásomat pártunk központi bizottságának október 20-i ülése mezőgazdaságra vonatkozó határozatának idézésével kezdjem:

„A mezőgazdaság dinamikus fejlesztése továbbra is nélkülözhetetlen feltétele céljaink elérésének. Ez összhangban van kedvező természeti adottságainkkal, a hazai szükségletekkel, valamint a várható nemzetközi kereslettel”.

A határozatban a továbbiakban még a következők találhatók:

„A növénytermesztésben elért eredményekre alapozva hosszabb távon az állattenyésztés jelenleginél gyorsabb ütemű fejlesztése indokolt. Adottságaink kedvezőek ahhoz, hogy szemesterményt, és növekvő mértékben húst, húsipari terméket exportáljunk”.

A központi bizottság határozata az állattenyésztés területén dolgozók feladatait világosan megfogalmazta.

A következőkben röviden bemutatom állattenyésztésünk mai helyzetét. Mint ismeretes, a fejlett mezőgazdasággal rendelkező országokban ez az ágazat 60—65%-kal járul hozzá a mezőgazdaság bruttó termeléséhez.

Hazánkban évek óta a mezőgazdasági termelés 40—45%-át adja az állattenyésztés, a termelés jelenlegi eredményei mégis biztatóak. Időarányosan az V. ötéves tervet teljesítjük minden ágazatban, hozamaiban és létszámában egyaránt. Ebben az esztendőben 1976-hoz viszonyítva, várhatóan mintegy 7—8%-kal nő az állattenyésztés termelése. Erre évek óta nem volt példa. A legfontosabb termelési mutatókat az I. táblázat tartalmazza. Ez már figyelemreméltó eredmény. Az 1 tehénre jutó hozam az idén először haladja meg a 3000 litert.

A lakosság terv szerinti igényét húsfélékből, tej- és tejtermékekből, valamint baromfitermékekből kielégítjük. Nyugodt, kiegyensúlyozott ellátást sikerült biztosítanunk az állattenyésztés minden termékéből.

Az állattenyésztési ágazataink exportfeladatai is teljesülnek. Az állattenyésztés részesedése az összes mezőgazdasági és élelmiszeripari exportból

I. táblázat

Vágóállat- és állattermék-előállítás

Megnevezés	Mértékegység	1976	1977-ben várható
Vágómarha	1000 t	340	321
Vágósertés	1000 t	954	1110
Vágóbaromfi	1000 t	375	400
Egyéb	1000 t	105,3	108,4
Mindösszesen:	1000 t	1774,3	1939,0
Tej	millió liter	1940	2170
Tojás	millió darab	4000	4100
Gyapjú	1000 t	8,5	9,6

40—42%. Ezen belül a nem rubel-elszámolású export 50—55%-át, a rubel-elszámolású export 13—14%-át az állattenyésztés produktumai, vagy az azokból készült termékek adják. Mindez azt is bizonyítja, hogy állattenyésztésünk fejlesztése erősen export-orientált. Külpiacon értékesítjük vágómarha-, juh- és baromfitermelésünk több mint felét. Ezen feladataink a terveiklus végrehajtása során tovább fokozódnak.

Elért eredményeinkért köszönet illeti mindazokat, akik a párt agrárpolitikáját az állattenyésztés területén sikeresen valóra váltják. A tudomány, a képzés, az élenjáró gyakorlat, az irányítás minden területén értékes szakemberek, tudósok, gazdaságvezetők, politikai-társadalmi dolgozók ezrei vették és veszik ki részüket ebből a nagyon bonyolult munkából.

Az V. ötéves terv célkitűzései ismertek, azok megvalósítása további erőfeszítéseket követel mindannyiunktól. Terveink teljesítése érdekében a termelés hatékonyságát kell fokoznunk az állattenyésztés minden ágazatában. Köztudott, hogy a mezőgazdasági termelésben a hatékonyság, a termőföld a munkaerő és az eszközök kihasználásának az eredménye. Az állattenyésztésben a lekötött eszközökhöz képest alacsony a termelés színvonala. Az anyagfelhasználás hatékonysága is kedvezőtlen. A felhasznált anyagok mennyiségének növekedési üteme több mint 70%-kal haladja meg évente a termelés növekedési ütemét. Nincs jelentős javulás a takarmányértékesítésben sem, holott a termelési költségek 60—70%-át a takarmányozás költségei teszik ki. Emellett a takarmánytermelés hatalmas földterületeket köt le. Az egész élelmiszertermelés egyetlen energiafelépítő ágazata a növénytermelés.

A táplálék-előállítás több fázisa, de főleg a növényi termékek állati eredetű terméké váló transzformálása jelentős energiaveszteséggel jár. Ez a veszteség ágazatoktól függően 3-tól 8-szoros lehet. A mezőgazdasági anyagfelhasználás hatékonysága tehát döntően ettől függ, hogy a növények biológiai kapacitását milyen mértékben tudjuk kihasználni, valamint mennyire ak-

názzuk ki az egyes állattenyésztési ágazatokra jellemző transzformációs képességet.

Lényegében tehát kettős feladatról van szó:

— egyrészt fokoznunk kell a takarmányok termelését, az egységnyi területre eső hozamok növelésével,

— másrészt a rendelkezésünkre álló állomány biológiai képességeit kell kihasználnunk a transzformációs hatásfok növelése, valamint a megtermelt takarmányok maradéktalan hasznosítása érdekében. Ha ezt a két célkitűzést a lehetőségekhez képest teljesítjük, akkor eredményesen lépünk előre a takarmánygazdálkodás hatékonyságának fokozásában is. Ez csak akkor valósítható meg, ha a jelenlegi szemlélet helyett, ami az egész takarmánytermesztésre jellemző, komplex, az állati termék-előállítás igénye alá rendelt takarmánygazdálkodást teremtünk meg. Enélkül az állattenyésztésben előre lépni nem tudunk.

Takarmánygazdálkodásunk mai helyzete

A termelés növekedésével együtt az elmúlt 15 esztendő alatt az állattenyésztés termelési szerkezete is alaposan megváltozott. Míg pl. a szarvasmarhatenyésztés termelési eredményei alig fokozódtak, a nagyüzemi baromfitenyésztés produktuma hússzorosára, vágósertés-termelés közel ötszörösére nőtt. Ezzel párhuzamosan változott a takarmányfelhasználás szerkezete is. A nagy tápanyag- és fehérjekoncentrációjú takarmányt igénylő ágazatok aránya 57-ről 70%-ra, az összes takarmányfelhasználásból az abrak hányada 40-ről 64%-ra emelkedett.

A takarmánytermelés és -felhasználás jelenlegi helyzetét a II. táblázat szemlélteti.

II. táblázat

A takarmány és felhasználásának adatai, 1976

Me.: 1000 t

Rendelkezésre álló takarmány		Felhasználás				
Megnevezés	mennyiség	kérődzők	sertés	baromfi	egyéb	összesen
Fű (széna)	1566	1210	—	—	324	1524
Lucerna (széna)	1743	1068	212	140	115	1535
Egyéb pillangós (széna)	126	106	—	—	20	126
Abraktakarmány importtal	9430*	1490	5450	2130	360	9430
Kukorica szilázs	4657**	4657	—	—	—	4657
Melléktermékek (kukorica-szár, répafej, szalma)	7500	2545	—	—	120	2665

* = csak a felhasználás, a búza és kukorica export nem szerepel.

** = csak a felhasználás.

III. táblázat

Vágóállat-termelés és takarmányfelhasználás 1976-ban

Megnevezés	Vágóállat-termelés		Abrakfelhasználás		Kem. érték felhasználás		Import fehérje felhasználás	
	e. to	%	e. to	%	e. to	%	e. to	%
Kérődzők	371	21,7	1490	15,8	976	41,6	34,2	5,5
Sertés	920	53,8	5450	57,8	3760	40,4	256	41,2
Baromfi	387	22,7	2130	22,6	1680	18	320,2	51,6
Egyéb	30	1,8	360	3,8	—	—	10,6	1,7
Összesen :	1708	100	9430	100	6416	100	621	100

A közel 9,5 millió tonnát kitevő abraktakarmány felhasználását és ezen belül az import fehérje mennyiségét a III. táblázat mutatja.

A táblázatból kitűnik, hogy a baromfitenyésztés és a sertésenyésztés ágazatai kerekén 80%-át használják fel az abraknak, míg az összetett gyomrú állatok mindössze 15—16%-át. Még szembeűnőbb a kép, ha az összes fehérjefelhasználás és az import fehérje összefüggéseit vizsgáljuk (IV. táblázat). Az összes felhasznált emészthető nyersfehérje 16—17%-a származik importból, míg 83—84%-a a hazai termelésből.

IV. táblázat

Összes fehérjefelhasználás 1976-ban

Megnevezés	Emészthető nyersfehérje		Ebből import		Felhasznált fehérjéből import %
	millió t	%	millió t	%	
Kérődzők	603	37,9	15	5,5	2,5
Sertés	567	35,7	112,5	41,21	19,8
Baromfi	360	22,6	140,9	51,6	39,1
Egyéb	60	3,8	4,6	1,7	7,7
Összesen :	1590	100	273	100	—

Ha a felhasználás adatait vizsgáljuk, azokból az is kitűnik, hogy a megtermelt melléktakarmány mennyisége évente meghaladja a 7—8 millió tonnát, míg a tényleges felhasználás a háztáji gazdasággal együtt ennek mindössze egyharmada. A nagyüzemek a megtermelt melléktakarmány egyhatodát-egy-nyolcadát használják fel.

A növénytermesztés mai szerkezete alapján évente 4—6 millió tonnára tehető legszerűsebb számításokkal is a keletkezett melléktermék-felesleg. Ezért fontos számunkra, hogy a kérődzőknél optimális mértékig fokozzuk ezen termékek felhasználását. Emellett természetesen állattenyésztésünk termelés-

szerkezete is változtatásra szorul. Igen fontosnak tartjuk a következő években a húsmarhatartás és a juhtenyésztés jelentős fejlesztését.

Az állattartás intenzitásának növelésével együtt nőtt az ipari takarmánygyártás volumene, amely 1977-ben 6 millió tonna körül alakul. Nem közömbös számunkra, hogy a rendelkezésünkre álló hatalmas tömegű takarmányt miként hasznosítjuk. Ezért érdemes néhány adatra felhívni a figyelmet:

279 szakosított sertéstelep, átlagosan 1 kg értékesített élősúlyra 4,46 kg takarmánytápot használt fel 1976-ban. A 10 legjobb üzem 3,99 kg-ot, míg a 10 leggyengébb 5,15 kg-ot.

A broilertermelésben a nagyüzemek átlagosan 2,5—2,7 kg abrakot használtak fel 1 kg élősúly előállítására. Az élenjáró üzemek 2,2 kg-ot. Érdemes a magyar baromfitenyésztés nagyrészét integráló Bábolnai Mezőgazdasági Kombinat legutóbbi, partnereihez írt leveléből idézni:

„Az etetett takarmányok mikrobiológiai értékelése szerint a vizsgált mintáknak csak 11,7%-át tudták megfelelőnek minősíteni. A kóli és össz csíraszám meghatározása során az esetek 79%-ában találtak a szabvány engedélyezett felső határ értéknél magasabb fertőzöttséget, míg 37%-ában volt magasabb a penész-szám értéke. Felméréseink szerint ezen okokból kifolyólag 1970 és 1976 között az elhullás 1,2%-ról 4,44%-ra emelkedett. A takarmányértékesítés 1 kg élősúlyra vonatkoztatva nem javult kellőképpen. Míg 1970-ben 2,57 kg volt 1 kg rárakott súly takarmányfelhasználása, addig az 1976-ban csak 2,42 kg-ra csökkent, ami alatta van az európai átlagnak.”

Számításaink szerint, ha csak az átlagnál gyengébben termelő gazdaságok felzárkóznának az átlagos színvonalra, a szakosított sertéstelepek vonatkozásában évente 500 ezer tonna abrakkeveréket takaríthatnánk meg. Ha viszont a legjobb 10 gazdaság termelési színvonalára tudnánk felzárkózni, az abrakmegtakarítás meghaladná az 1 millió tonnát.

A fentieket alátámasztják a nemzetközi összehasonlításból származó adatok is.

A broilercsirke-termelésben 1975-ben 21%-kal használtunk fel több fehérjét és keményítőértéket 1 kg hús előállításához, mint az Egyesült Államokban.

A sertéshústermelésben Dániához képest a többlettakarmány-felhasználásunk keményítőértékben 9—10%, fehérjében 10—12%-ot mutatott 1975-ben.

Vágómarha-termelésben takarmányhasznosulási mutatóink a világ élvonalát képviselik, ugyanakkor 1 kg tej termeléséhez 32%-kal több keményítőértéket és 16%-kal több fehérjét használunk fel, mint az Egyesült Államokban.

Ez a néhány adat is bizonyítja, hogy elért eredményeink ellenére a takarmányfelhasználás hatékonyságában a fejlett mezőgazdasággal rendelkező országoktól 10—30%-os lemaradásban vagyunk, pedig az állattermék-termelés európai színvonalú alapvető feltételeit megteremtettük. Mi az oka mégis annak, hogy a fejlett országok élmezőnyétől ennyire elmaradt a takarmányozás hatékonysága?

- Megítélésem szerint a legfőbb okok a következőkben foglalhatók össze:
- a szakmai felkészültség, a hozzáértés és a szemléletbeli hiányosságok,
 - új tudományos ismeretek fogadókészségének elégtelen volta,
 - a fejlett takarmányozási ismeretek hazai adaptálásának elmaradottsága,
 - a technológiai fegyelem lazaságai,
 - a tárgyi és technikai feltételek súlyos hiányosságai,
 - az üzemek korlátozott anyagi és fejlesztési lehetőségei okozzák alapvetően az elmaradásunkat.

Feladataink az egyes állattenyésztési ágazatok takarmányozásában

A továbbiakban néhány fontosabb összefüggésben szeretném bemutatni az állattenyésztési ágazatok takarmányozási feladatait.

A *kérődzők* takarmányozására jellemző, hogy a feletetett takarmány energiájának 75 %-át tömegtakarmányból, 25 %-át pedig abrakból biztosítjuk. A fehérjeszükséglet 73 %-át a tömegtakarmány, 27 %-át az abrak fedezi. Adottságainkat figyelembe véve, lehetséges az abrakfehérje arányának csökkentése, ehhez azonban a szálatakarmányok termelési, betakarítási, tartósítási és tárolási színvonalának mielőbbi javítása szükséges. A kérődzők energiaellátását elsősorban az erjesztett tömegtakarmányok biztosítják. Ezek energiataralma és minősége az elmúlt évek helytelen betakarítási és tartósítási eljárásainak következtében nem volt kielégítő. Jelentős változás ez évben következett be, amikor is az említett takarmányok szárazanyagtartalmának növelése révén az energiataralom mintegy 20 %-kal kedvezőbben alakult. Az elért eredményeket nagymértékben elősegítette, hogy ezen a területen ebben az évben a tudományos intézetek, az oktatási intézmények, az élenjáró üzemek és a szakigazgatási szervek, teljes összhangban, olyan felvilágosító és szakpropaganda munkát végeztek, amelyre még nem volt példa. E helyen is szeretnék köszönetet mondani mindazoknak, akik ebben közreműködtek.

A szarvasmarha-takarmányozást illetően nem lenne teljes a kép, ha egy nagyon fontos tényezőről — a karbamid felhasználásáról — nem szólnék. Jóllehet a karbamid takarmányozási célú felhasználása évről évre növekszik, azonban ez az ütem közel sincs összhangban lehetőségeinkkel. Jelenleg a kérődzők által elfogyasztott fehérjék csak mintegy 5 %-át pótolják karbamiddal. Karbamidfelhasználásunk az elmúlt évben 8 ezer tonna volt, és várhatóan ebben az évben meghaladja a 10 ezer tonnát. A nagyüzemi takarmányozásban évente mintegy 27 ezer tonna karbamid felhasználására reális lehetőségeink vannak. E célkitűzések elérésével a kérődzők fehérjeszükségletének mindössze

15 %-át tudjuk ily módon biztosítani, holott a karbamid etethetőségének felső határa — mint ezt Önök jól tudják — ettől még messze van.

A cukorgyári melléktermékekre alapozott NPN anyagok, az urebetin, és a neobetin, valamint a növényolajipar által előállított addukt készítmények veszélymentesen alkalmazhatók. Ennek ellenére gyártókapacitásuk csak mintegy 50 %-ban van kihasználva.

A karbamidfelhasználás fokozása teszi csak lehetővé az ún. melléktermékek eddigieknél lényegesen nagyobb tömegű felhasználását. Ez természetesen nem jelenti azt, hogy a takarmányok alacsony koncentrációja bármilyen hasznosítási irányban megállhatja a helyét. Ezért a kérődző állatok takarmányozásában a hasznosítási irányok szerint differenciáltan kell eljárunk, így például:

- az intenzív tejtermelő tehenészetekben a magas szárazanyag-tartalmú kukoricaszilázs mellett a fehérjeigény biztosítása jó minőségű lucernaszénával lehetséges. Ezen állományoknál a termeléshez szükséges tápanyag alacsony koncentrációjú takarmányokkal nem biztosítható,

- a hizlalási ágazatokban (a szarvasmarha, juh) fehérjeszükséglet 10—15 %-át lehet és kell karbamiddal fedezni,

- a kettős hasznosítású szarvasmarha-állományoknál a fehérjeszükséglet 10—15 %-ban karbamiddal biztosítható. A 3000 literen felüli tejelő tehenészetekben a melléktermékek aránya 5—6 %-nál nagyobb nem lehet,

- az egyéb kérődző ágazatoknál a növendékmarha, húshasznú tehén, anyajuh, növendékjuh etetésénél az NPN anyagok aránya a fehérjeszükséglet 30 %-át is kiteheti. A tömegtakarmányok és melléktermékek aránya pedig 80—85 %-ban kell a takarmányszükségletet biztosítsa. Ezek természetesen csak irányelvek, a mai élenjáró gyakorlatra és tudományos ismeretekre támaszkodva fogalmaztuk meg őket, az újabb ismeretek további lehetőségeket fognak feltárni. Ezért tartjuk fontosnak e területen is a kutató-fejlesztő munkát.

Az *abrafogyasztó* ágazatainkra ma is jellemző, a már említett rendkívül nagy fajlagos takarmányfelhasználás. Ebben közrejátszik a tartástechnológia, elhelyezés, telepítési körülmény, a kedvezőtlen férőhely arányaiból adódó nagymértékű állatmozgatás, a nem minden esetben kielégítő vízfelvétel és légeserelehetőség, az általános állategészségügyi állapot, a takarmányok változó minősége, továbbá a szakértelem hiányosságai, illetve a technológiai fegyelem lazulása.

Az „Unionfutter” c. folyóiratban közölt adatok szerint a tartási és takarmányozási hibák kihatása a sertéshizlalási eredményekre az alábbi többlettakarmány felhasználását jelenti:

Zsúfoltság következtében 12 kg, elégtelen légtér miatt 20 kg, túl nagy csoportszám esetén 16 kg, 2—3-szori áttelepítés következtében 24 kg, rossz higiénia következtében 32 kg, kis takarmányadag miatt 12 kg, helytelen etetési techno-

lógia esetén 14 kg, nem megfelelő genetikai képesség miatt 20 kg, a kedvezőtlen állategészségügyi állapot miatt 28 kg többlettakarmány-felhasználás szükséges egy hizósértés kibocsájtásához. Ha valamelyik üzemben mindezeket a hibákat együttesen elkövetik, úgy 180 kg-val használnak fel több takarmányt a kívánatosnál.

Nálunk a nagyüzemi telepek többletfelhasználása 60—80 kg-ra tehető, tehát a nagyüzemi szakosított sertéstelepeinken a felsorolt hiányosságok felét átlagosan minden üzem elköveti. A sertéstakarmányozás helyzetének vizsgálatára ebben az évben szakértői bizottságot hoztunk létre. A vizsgálat alapján megállapítható, hogy takarmányaink — elsősorban sajnos a hazai termelésűek — minősége az évjárattól függően, kisebb, esetenként nagyobb mértékben eltér a kívánatostól. Hogy csak egy példát említsek: a kukorica, amely a sertés takarmányának 40—60 %-át teszi ki, meghatározó, mind a takarmányfelvételen, mind a hasznosításban.

Minőségére a következők jellemzők: az időjárástól függően 25—40% víztartalommal nem egy esetben biológiailag éretlen állapotban kerül betakarításra, majd az azt követő egymenetes „kíméletlen szárítás” következményeként nagymérvű a táplálóanyag-veszteség. Mindannyian ismerjük az utóbbi években vissza-visszatérő fuzárium fertőzést és annak káros hatásait. Betakarítási technológiánk következtében, a szemek 50—60, sőt magasabb víztartalom esetén még nagyobb százaléka sérül. A tárolás során oxidációs folyamatok lépnek fel, melyek végső soron mind a takarmányfelvételre, mind a fajlagos kihasználásra károsan hatnak. A vizsgálatok szerint a hatékonyság csökkenése nem egy esztendőben eléri a 20 %-ot.

Az összes hústermelésből a baromfitermelés 23 %-ban részesedik. A broilercsirke a többi hústermelő fajok sorában gyors növekedése, jobb táplálóanyag-hasznosító képessége révén világviszonylatban és hazánkban is tekintélyes helyet vívott ki magának. Nálunk többféle, de megközelítőleg azonos termelőkapacitású broilercsirkét állítanak elő, melyek genetikai képessége megfelel a fejlett mezőgazdasági országokénak. Ennek ellenére a fajlagos takarmányfelhasználásunk alatta marad az elérhető szintnek. Ez annál is inkább jelentős veszteségek forrása, mert a baromfi abrakfehérjéből tekintélyes mennyiséget, kereken 37 %-ot használ fel és az import fehérjéből kereken 52 %-ot. Ennek ellenére hallani olyan véleményt, hogy a baromfitápok fehérjetartalmát növelni indokolt. Mindezek mellett kutatóinknak valamennyi baromfifaj takarmányozásában keresni kell az optimális táplálóanyagszintek meghatározását, valamint az import növényi és állatifehérje-féleségek helyettesítésének lehetőségét.

Feladataink a takarmány-háttér biztosításában

Az állatiternék-termelés lehetőségeit mindenekelőtt a hazai takarmánybázis növelésének feltételei határozzák meg. A fejlődő állattenyésztés takarmánybázisának fejlesztésekor figyelembe kell venni azt a körülményt, hogy adottságaink mellett a kukoricatermesztésben rendelkezünk a legkedvezőbb feltételekkel. Ebből adódóan a következő években nemcsak a vetésterülete, hanem méginkább az átlag hozamainak további növelésével számolunk.

A kukoricatermesztéshez kapcsolódik a teljes kukoricánövény silózásának korszerű módszere. Általánossá kell tenni azt a gyakorlatot, hogy a silókukorica betakarításra került mennyiségét a szemeskukoricának termelt területekből a mindenkori szükségletnek megfelelően kell meghatározni. Ily módon elérhető, hogy a teljes növényként betakarított és tartósított szilázs az igényeknek megfelelő szárazanyag- és energiatartalmú legyen.

A hazai fehérjebázis egyik jelentős növénye a lucerna. Éljenjáró üzemek tapasztalatai igazolják, hogy a jelenlegi termésátlagok megkétszerezhetők. A lucernaszéna, de általában a szénafélék tartósításával kapcsolatban új szemléletre van szükség. A jó minőségben betakarított szénafélék nagyüzemi tárolási módszereit is minél előbb ki kell dolgozni. Polgárjogot kell hogy nyerjen ismét a nagyüzemi pajta, vagy szín fogalma, mely az intenzív állattartó területeken hazánkban az állattartás velejárója volt.

A termelésbővítés legolcsóbb módja a kedvezőtlen termőhelyi adottságú területek intenzív gyephasznosítása, illetőleg a melléktermékek állati terméké váló transzformálása. Ilyen megfontolásból engedjék meg, hogy a gyepgazdálkodásra röviden kitérjek. A gyepgazdálkodás fejlesztése összetett feladat. A jelenleg nyilvántartott 1,3 millió hektár gyepterületből ismereteink szerint mindössze 100 ezer hektár sorolható a kitűnő természetű adottságba, 150 ezer hektár a jó közepes, 786 ezer hektár azonban gyenge adottságú, 250 ezer hektár nagyüzemi művelésre már alkalmatlan, ún. talajvédő gyep. Az ország gyepvel borított területének igen jelentős része — több mint 20%-a — erózióval károsított, illetve erózióknak kitett domb- és hegyvidéken terül el.

Rendkívül kicsi a gyepterületre felhasznált műtrágya mennyisége. Hatóanyagban csupán a mezőgazdasági összterületre felhasznált műtrágyának 2—3%-a jut a rétekre és legelőkre (25—30 kg/ha). Többek között ez a magyarázata annak, hogy rendkívül alacsonyok a termésátlagok. 1976-ban 1,6 millió tonna gypszszénával rendelkezünk. A szarvasmarha és a juh optimális takarmányigényét figyelembe véve, több mint 1,6 millió tonna szénát részben szántóföldön termesztett szalastakarmányokkal, lucernával, vörösherevel, egyéves takarmánynövényekkel, vagy abrakkal pótoltuk. Ez kerekén 340 ezer hektár szántóföldi területet jelent. A gyephozamok növelésével legalább ilyen nagyszabású terület szabadítható fel árunövénytermelés céljára.

A gyepnövények biológiai igényeit és egyéb sajátosságait figyelembe véve a termésfokozás egyik legfontosabb feltétele optimális vízigényük kielégítése. Míg 1976-ban mindösszesen 64 ezer hektár gyepet öntöztünk, mely az összteületnek alig éri el az 5%-át, reális lehetőségünk van arra, hogy 1980-ig 90, majd 1985-ig az öntözött gyepterület elérje a 200 ezer hektárt. A rendelkezésünkre álló gyeptermés hasznosításában is jelentősen kell előrelépniünk. Kívánatos, hogy 1980-ig a nagyüzemekben szűnjék meg az ún. szabad legeltetés, és fokozatosan át kell térni az adottságokhoz idomuló különböző fejlett legeltetési eljárásokra, módszerekre.

A gyepgazdálkodás feltételeinek megteremtésével a termés jelentősen növelhető. Az 1976. évi 12,1 hektáronkénti hozam 1980-ra terveink szerint 18—20, 1985-re pedig 25—30 mázsa. A gyepék ilyen jelentős terméshozamának sem elégti ki azonban a növekvő létszámú szarvasmarha és juhállomány szalastakarmány-igényét. Egyetlen út látszik követendőnek, a rendelkezésünkre álló igen nagy mennyiségű melléktermékek különböző módon való hasznosítása.

Az iparszerű állatitermék-előállítás nem képzelhető el kielégítő mennyiségű és minőségű ipari abrakkeverékek nélkül. Hazánkban az összes feletett abrak 63%-át már különböző tápok alkotják. A mezőgazdaságban levő keverőüzemek mintegy fele műszaki felépítésénél fogva, csak vásárolt koncentrátumbekeveréssel teszi lehetővé a homogén, azonos minőségű keverékek előállítását. Elsősorban a gabonaiipari vállalatok feladata ezeknek az üzemeknek az ellátása, előkeverékekkel és koncentrátumokkal. 1976-ban az előkeverékek mennyisége már elérte a 250 ezer tonnát, melyből az üzemi keverők több mint 1,2 millió tonna ipari abrakkeveréket állíthattak elő. Öröndetes jelenség, hogy az utóbbi években az egyes termelési rendszerek a tartási körülményekre adaptált ipari abrakkeverékeket biztosítanak partnereik számára. Kedvezően ítéhető meg az AGROKOMPLEX, a Bábolnai, a Környei és a Bajai Mezőgazdasági Kombinátorok, valamint a nádudvari Vörös Csillag Mezőgazdasági Termelőszövetkezet ilyen irányú tevékenysége. Az általuk forgalmazott koncentrátumokkal, illetőleg keveréktakarmányokkal az össz ipari abrakkeverékek 14%-át képviselik. Várható, hogy részarányuk tovább fog növekedni.

A takarmányozás állatifehérje-igényének bővítése érdekében intézkedtünk a vágóhídi melléktermékek és az állati hullák feldolgozó kapacitásának növelésére. Középtávú terveinkben azzal számolunk, hogy az állatifehérje-termékek mennyiségét megkétszerezzük. Erre az új lehetőséget, hogy egyre nagyobb volumenű és arányú lesz a hazai vágás, illetve feldolgozás. Minden tőlünk telhetőt megteszünk annak érdekében, hogy mind a növényi, mind az állati eredetű fehérjeforrásainkat bővítsük. Ennek ellenére az állatitermék-termelés tervezett növekedését hazai alapanyagból kielégíteni nem tudjuk. Ez a körülmény indokolja, hogy hosszabb távon is számolunk fehérjetakarmányok importjával.

Az ipari takarmánygyártás feltételei korántsem teljesekek. A műszaki kapacitások egy része elavult, a minőséget megóvó tárolás lehetőségei sincsenek meg. A felhasznált alapanyagok, főleg a kukorica, és az importfehérje minősége nem egy tételnél elmarad a kívánalmaktól.

Az elmúlt években, de napjainkban sincs összhang az ipari keverék-takarmány-gyártás, valamint a premixek, ásványi kiegészítők termelése között. Még olyan egyszerű kérdések is súlyos gondokat okoznak, mint a takarmány-mész-ellátás. A különböző tápszerekben is sokszor hiányos, akadozó a szállítás. Gyógypremix-ellátásunk még ennél is rosszabb képet mutat. Ezeket a hiányosságokat is pótolnunk kell.

Az okszerű takarmánytermesztés és -felhasználás megoldatlan, korszerű gépek, technikai berendezések nélkül. E téren sokat léptünk előre, de még mindig kevés a nagyteljesítményű és jó minőséget biztosító betakarítógép. A tervciklus során több mint 5000 db magajáró szalastakarmány-betakarító gépet hozunk forgalomba. 1978-ban kis darabszámban ugyan, de megkezdjük a nagy-tömegű, kukoricaszár betakarítását biztosító gépek importját. A kormány intézkedései a korábbinál kedvezőbb feltételeket biztosítanak a takarmánygazdálkodáshoz nélkülözhetetlen gépek beszerzésére, támogatására.

A termény minőségét biztosító tárolási módok kialakítása az olcsó, falközi silók megépítése, tárolószínek létrehozása szerves része a jó takarmányozásnak. Nem nélkülözhetik állattartó telepeink a nagyteljesítményű takarmánykiosztó, adagolókocsikat sem. E téren a hazai ipar gyártási és gyártmány-fejlesztése sürgető számunkra.

Feladataink meghatározásánál nagy fontosságot kell tulajdonítanunk a szubjektív tényezőknél. A takarmányozás hatékonyságának javítása az emberi feltételek nélkül elképzelhetetlen. Ezért egyik legfontosabb feladatunk, hogy fejlesztési céljainkat, a fejlesztés módszereit az ágazatokra adaptált tennivalókat minél szélesebb körben ismertessük a szakemberekkel. Jelentős érdekeink fűződnek ahhoz, hogy a célokat és feladatokat mind a vezetők, mind a dolgozók magukévá tegyék. Törekvésünk, hogy minden üzem elemezze saját eredményeit, és az általános célkitűzéseket sajátosságaihoz adaptálja. Ennek megfelelően alakítsa ki saját termelésfejlesztési koncepcióját, igazítsa az üzemi szervezetet az ágazat igényeihez, a rendelkezésre álló eszközöket pedig állítsa a hatékonyság szolgálatába.

Változatlanul nagyon fontos kérdésnek tartom a szakemberképzés és továbbképzést minden szinten, a betanított munkástól kezdve egészen a mérnökig. Meggyőződésem, hogy az államilag szervezett képzés mellett a továbbiakban még jelentősebb szerepet kell adnunk a termelési rendszerek szervezőinek és általában a szaktanácsadásnak.

A rendelkezésre álló tudományos eredmények alkalmazása és széles körű elterjesztése terén ugyancsak sok a tennivaló. Sajnálatos, hogy egy-egy új módszer megjelenése és általánossá válása között legjobb esetben is öt esztendő te-

lik el. Számos jó példát találunk a különböző termelési rendszerek és a kutatást végző intézmények együttműködésére. Szükségesnek tartjuk, hogy ez a kapcsolatrendszer a továbbiakban szélesedjen, és tartalmában is mélyüljön.

A termelési rendszerek szervezeti, emberi és anyagi lehetőségei ma már alkalmasak arra, hogy az adaptációs kutatások és a műszaki fejlesztés fő bázisai legyenek.

Előadásomban korántsem törekedtem teljességre. A takarmánygazdálkodás legfontosabb összefüggéseire igyekeztem rámutatni. A kétnapos tanácskozáson kibontakozó széles körű vita alapján a fejlesztés alapvető trendjei megfogalmazhatók lesznek. Ezért a minisztérium vezetése nevében kérem, hogy a társaság elnöksége a tanácskozás leszűrhető tapasztalatait juttassa el hozzánk. Meggyőződésem, hogy az Állattenyésztők Társasága ezzel a rendezvényével is hasznosan járul hozzá állattenyésztésünk fejlesztéséhez.